

УДК 378.147

Шийка Світлана Володимирівна

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри українознавства

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

ORCID 0000-0002-8138-7205

svitlanashyyka@ukr.net

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Анотація. У статті висвітлено елементи практичного досвіду роботи і визначено основні напрями впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у вивчення навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у вищому навчальному закладі нефілологічного профілю. Проаналізовано використання сучасних аудіовізуальних засобів та відповідного програмного забезпечення під час навчальних лекцій, практичних занять, самостійної роботи, виконанні індивідуальних проблемних завдань і наукових досліджень, написанні рефератів, позааудиторних комунікаційних заходів. Встановлено, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології у поєднанні з традиційною методикою викладання і навчання дозволяють значно оптимізувати освітній процес і підвищити його якість, сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів і формуванню комунікативної компетентності як складової професійної підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: комунікація; компетентність; методика; мова; інформаційно-комунікаційні технології.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Цивілізаційною перспективою, до якої рухається людство, новою якістю суспільного розвитку виступає «суспільство знань». Вирішальним його чинником стане розумна, інноваційна, демократична й самодостатня Людина, для якої отримання знань буде сутнісною рисою способу життя, яка здатна діяти на основі отриманих знань, а також практичного їх використання. Важливою складовою «суспільства знань» залишається інформаційна [1, с. 4–6]. Швидкозмінна інформація, що виступає в ролі об'єкта людської діяльності й визначає її зміст, мотивує появу, поширення і набуття нових знань. Тобто змінність стає нормою суспільного буття.

Сформувати всебічно розвинену особистість з високими світоглядними, громадянськими й моральними якостями, динамічною системою фахових знань, вмінь і практичних навичок, «інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, готовністю до інноваційного типу діяльності [1, с. 6]», яка зможе жити, працювати і творити в конкурентному середовищі – одне з найважливіших завдань вищої школи. Разом із тим сучасний фахівець повинен бути мовно грамотним, інформаційно й комунікативно компетентним у своїй професійній сфері. До навчальних дисциплін, які забезпечують реалізацію цих завдань у вищому навчальному закладі, належить і курс «Української мови (за професійним спрямуванням)».

Сучасна педагогічна наука і практика перебувають у постійних пошуках шляхів реформування, «осучаснення» класичної (традиційної) методології викладання предмета, яка базувалася на принципах домінуючої ролі викладача і підготовку людини, що володіє певною сумою знань, до нової посткласичної методології, яка передбачає «орієнтацію навчання не тільки і не стільки на одержання знань, але і на

формування здатності до творчості, опрацювання величезних масивів інформації, умінь і навичок професійної практичної діяльності» [2, с. 18], а також, яка «готує людину, що не тільки знає, але й розуміє інших людей, інші культури, специфіку сучасного буття, здатна до конструктивного діалогу» [3, с. 111]. Одним із перспективних напрямів удосконалення процесу навчання у вищій школі є використання, поряд із традиційною методикою вивчення мови професійного спрямування, інноваційних перспективних технологій, серед яких інформаційно-комунікаційні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика використання перспективних педагогічних технологій і сучасних електронних засобів навчання з метою реформування навчально-виховного процесу у вищій школі, підвищення його якості й удосконалення методики викладання не виходить із розряду актуальних і широко представлена в сучасних наукових публікаціях. Зокрема, питання реформування й інформатизації освіти, теоретичних основ застосування інформаційно-комунікаційних технологій висвітлені у колективній монографії В. Лапінського, А.Пилипчука, М. Шишкіної та ін. [4], фундаментальних наукових працях В. Бикова [5], Т. Носенко [6], І. Роберт [7], О. Сидоренка та В. Чуби [2], наукових статтях В. Бикова [8], О. Воскобій [9], О. Сисоевої та К. Гринчишиної [10], Н. Щубелко [11] та ін. Дослідженню сучасних освітніх технологій навчання української мови у вищих навчальних закладах, серед яких інформаційно-комунікаційні, присвячені науково-методичні статті В. Борисенко [12], Е. Ветрової [3], Л. Петухової [13] та ін. Разом із тим питання практичного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, з урахуванням сучасного інструментарію, надбань педагогічної науки й перспективного досвіду, далекі від свого вирішення, а зразки кращих напрацювань педагогів вищої школи потребують оприлюднення, поширення і подальшого застосування.

Мета статті. Мета дослідження полягає у висвітленні теоретичних основ та елементів практичного досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій як одного з важливих засобів удосконалення традиційної методики викладання навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у вищому навчальному закладі нефілологічного профілю. Реалізація мети передбачає розв'язання таких завдань: пояснення змісту понять «інформатизація», «інформаційно-комунікаційна технологія», «інформаційно-комунікаційне середовище», з'ясування переваг сучасних аудіовізуальних засобів над традиційними, визначення особливостей інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення студентами української мови професійного спрямування, розгляд основних напрямів їх використання з метою оптимізації процесу навчання і викладання предмету.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Методика дослідження передбачає урахування продуктивних можливостей традиційної і сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для визначення характерних особливостей удосконаленої, перспективної технології вивчення української мови професійного спрямування, висвітлення авторських напрацювань, їх використання під час навчальних лекцій, практичних занять, самостійної роботи, виконання індивідуальних проблемних завдань і наукових досліджень, написання рефератів, позааудиторних комунікаційних заходів.

У роботі використано описовий метод, метод критичного аналізу наукових і методичних джерел, узагальнення і систематизації практичного досвіду та метод системного аналізу.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Освіта як найважливіший фактор технологічного й інформаційного рівня людського суспільства постійно розвивається. Одним із чинників її реформування в сучасних умовах виступає інформатизація. Інформатизацію суспільства пов'язують з діяльністю збору, накопичення, продукування, обробки, зберігання, передавання і використання інформації, що здійснюється на основі сучасних засобів [7, с. 7]. Інформатизація освітньої галузі передбачає розробку, впровадження і використання методів і засобів інформаційно-комунікаційних технологій, створення на цій основі інформаційно-комунікаційного середовища: такого навчального середовища, «будова якого передбачає цілеспрямоване використання в навчально-виховному процесі засобів, технологій та інформаційних ресурсів глобального освітнього простору, що утворюють освітньо-просторовий компонент навчального середовища» [5, с. 381]. Тобто під інформаційно-комунікаційною технологією варто розуміти інформаційно-комунікаційну діяльність суб'єкта навчального процесу з використанням новітніх засобів пізнання й комунікації.

Модернізація і реформування вищої освіти відповідно до європейських освітніх стандартів, визначених Болонською декларацією, і запровадження кредитно-модульної організації навчального процесу [14], організація навчально-виховного процесу на засадах гуманістичної психології й педагогіки, української мови і народної моралі, що перебувають у повній гармонії зі знанням, сприяють конструктивній інформаційно-комунікаційній взаємодії студентів і викладачів. Створення умов для розвитку, виховання потреби в самоактуалізації, забезпечення свободи пізнавального й особистісного вибору студентів вишу, формування партнерського стилю і культури ділових міжособистісних взаємин між студентами й викладачами, єдність, раціоналізм і синергізм у підходах до вирішення проблемних питань та ситуацій невизначеності виступають запорукою творчого зростання молоді особистості, формування професійних і комунікативних компетентностей.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій докорінно змінює роль і місце студента й викладача в навчальному процесі. Студент виступає активним учасником процесу пізнання, «суб'єкт-суб'єктної» інформаційної взаємодії, джерелом інформації, виконавцем внутрішніх пізнавальних дій [2, с. 21]. Викладач «перестає бути просто «ретранслятором» знань, а є співтворцем сучасних, позбавлених повчальності й проповідництва, технологій навчання» [8, с. 1], наставником, яке координує, моделює пізнавальну ситуацію, працює спільно зі студентами для її розв'язання. Основні особливості, які характерні для сучасного інноваційного педагога – рефлексія, здатність до постійного навчання, творчість, розуміння студентів і тенденцій у професії, співпраця з колегами, допитливість, принциповість [15] варто доповнити ключовими компетентностями: спілкування рідною мовою та цифрова компетентність [16]. Цифрову компетентність визначають як «здатність розуміти та використовувати інформацію в різних форматах мережевих комп'ютерних джерел, включаючи навички розшифровки мультимедійних образів, звуків і тексту» [10, с. 1]. У рамках цієї компетентності сучасний викладач має бути підготовлений до використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності. Насамперед, це: розробка функціональної структури комп'ютерного середовища для підтримки навчального процесу, використання програмного забезпечення, мультимедійних технологій, мережі Інтернет тощо [6, с. 8].

Зміст дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» покликаний узагальнити й систематизувати знання студентів з української мови, сформуванню мовну особистість, обізнану з культурою усного і писемного мовлення, яка вміє

використовувати набуті знання, уміння і навички для оптимальної мовної поведінки в професійній сфері. Використання інформаційно-комунікаційних технологій удосконалює методику викладання предмета в такому плані:

- оптимізації форм і методів навчання мови за допомогою використання інформаційних комунікативних аудіохвилинок, мультимедійних фрагментів, комп'ютерних презентацій; роботи з Інтернет-джерелами, спілкування в Інтернет-мережі;
- активізації пізнавальної діяльності студентів шляхом урізноманітнення форм навчальної роботи, індивідуалізації навчання, інтенсифікації самостійної роботи за рахунок доступу до значного обсягу інформації і високої швидкості її отримання;
- розвитку морально-психологічних якостей молодшої особистості, що виявляється в навичках організувати свою пізнавальну діяльність, умінні самостійно й оптимально приймати рішення, бажанні й потребі в самовдосконаленні, толерантному ставленні до інших.

Використання дидактичних відео/аудіо матеріалів (таблиць, схем, магнітозаписів) у поєднанні із сучасними електронними засобами навчання і комунікації (технічними, програмними, засобами для під'єднання до Інтернету і забезпечення повноцінної роботи в ньому, спеціально створеним для системи освіти інформаційним наповненням в Інтернеті, методичним забезпеченням стосовно використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій в освіті [4, с. 59]) та інтерактивними мультимедійними комплексами, що об'єднують інтерактивну дошку, мультимедійний проектор і персональний комп'ютер викладача, дозволяє оптимізувати процес навчання і викладання «Української мови (за професійним спрямуванням)», сприяє ефектному та ефективному проведенню навчальних занять. Серед позитивних особливостей також виділимо:

- зручну, логічно обґрунтовану форму подання навчального матеріалу;
- можливість висвітлення великої кількості інформації за короткий час;
- аналіз лінгвістичних процесів і фактів у розвитку;
- конкретизацію навчального матеріалу в доступних для засвоєння фрагментах зорової та слухової інформації з наступним образним його сприйняттям;
- одночасне поєднання текстової, графічної, телевізійної, анімаційної, звукової та ін. інформації;
- засвоєння знань через зоровий, слуховий і кінестетичний канали сприйняття.

Упровадження елементів інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес з метою удосконалення методики викладання і навчання рідної мови дозволяє значно оптимізувати освітній процес і підвищити його якість. Ступінь його «значною мірою відбиває глибину й масштаби інформатизації суспільства» [8, с. 8] і залежить від інтелектуальних, матеріальних та ін. можливостей і досвіду викладача. Фаховою перспективою має стати вироблення ним власної методики, яка б враховувала позитивні аспекти як усталеної, так і інноваційної її складових. Порівняльна характеристика традиційної й інноваційної інформаційно-комунікаційної педагогічних технологій навчання у наукових і науково-методичних джерелах [1, с. 5–6], [2, с. 18–21], [9], [11] і практика викладання української мови професійного спрямування дозволяє нам виділити характерні особливості такої перспективної технології навчання (табл. 1).

Упровадження елементів інформаційно-комунікаційних технологій у курсі вивчення української мови за професійним спрямуванням сприяє не тільки ефективному засвоєнню суми систематизованих знань норм і правил літературної мови, за якими будуються правильні мовні конструкції і повідомлення за фахом, а й набуттю системи умінь і навичок використання знань під час фахового спілкування [17, с. 18].

Таблиця 1

Характерні особливості перспективної технології навчання, побудованої з урахуванням позитивних сторін традиційної й інформаційно-комунікаційної її складових

Визначальні критерії	Перспективна технологія навчання	
	Традиційна технологія	Інформаційно-комунікаційна технологія
Мета впровадження	Ефективне засвоєння знань, норм і правил української літературної мови, уміння використовувати їх під час фахового спілкування	Ефективне засвоєння знань, норм і правил української літературної мови, уміння використовувати їх під час фахового спілкування; вироблення потреби в самовдосконаленні, самоактуалізації впродовж життя, навчання способом оволодіння новими знаннями і потрібною інформацією
Джерела інформації	Повідомлення викладача, навчальна і спеціальна література, друковані періодичні видання	Публікації в мережі Інтернет, джерела електронних бібліотек, матеріали Web-сайтів університетів та ін.
Засоби навчання	Слово викладача, навчальний підручник, дошка (звичайна, магнітна, шпилькова), плакати, таблиці, схеми, дидактичні матеріали, технічні засоби навчання (телевізор, магнітофон, кінопроектор)	Слово викладача, друкований і електронний підручник, технічні засоби: інтерактивний мультимедійний комплекс, комп'ютер, комп'ютерні комплекси, мультимедійні проектори, сенсорні дошки тощо, та відповідне програмне, інформаційне та методичне забезпечення
Методи навчання	Інформаційні, ілюстративно-пояснювальні	Проблемно-пошукові, науково-дослідницькі
Форми аудіовізуалізації	Блок-схеми, граф-схеми, таблиці, відео/аудіо матеріали, зразки мовленнєвих конструкцій, ділових документів, дидактичні матеріали	Комп'ютерні програми для конкретних лінгвістичних досліджень, матеріали для комунікативного слухання, зразки мовленнєвих конструкцій, ділових документів, дидактичні матеріали, комп'ютерні презентації, флеш анімації, скрайбінг-презентації та ін.
Напрями використання в процесі пізнавальної діяльності студентів	Інформаційно-навчальна діяльність, науково-дослідницька робота, самоосвіта	Інформаційно-навчальна діяльність, науково-дослідницька робота, самоосвіта, електронна співпраця (електронна пошта, соціальні мережі, блоги, вікі, спільні Інтернет-документи тощо), on-line спілкування, участь у дистанційних заходах

Характер взаємодії викладача і студентів	«Суб'єкт-об'єктна» взаємодія	«Суб'єкт-суб'єктна» взаємодія
Спосіб управління навчанням	Тоталітарне й авторитарне управління	Демократичне управління, самоуправління, узгодження рішень, делегування повноважень, співпраця
Тип інформаційної комунікації	Інформаційний вплив; потік інформації, генерований та керований викладачем	Інформаційна взаємодія; багатоканальна система генерування інформації між студентами і викладачем
Роль викладача	Основне джерело інформації, оратор, керівник і контролер діяльності студентів на відповідність встановленим нормам	Наставник, комунікатор, що вибудовує і регулює інформаційну взаємодію, контролер процесу оволодіння знаннями
Роль студентів	Інформаційний реципієнт, слухач, зрідка ретранслятор отриманої інформації, виконавець встановлених норм поведінки	Джерело інформації, виконавець внутрішніх пізнавальних дій, активний суб'єкт і учасник інформаційної взаємодії
Зв'язок із практикою	Недостатній; відтворення, в кращому випадку творче засвоєння знань	Практичні уміння і навички формуються у процесі навчання, реальної й віртуальної комунікації, самостійного опрацювання Інтернет-джерел
Результат навчання	Знання, відомості про літературні норми усіх рівнів мовної ієрархії	Узагальнені й систематизовані знання, професійна комунікативна компетенція і компетентність

Методика використання визначається тематикою і потребами навчального заняття або іншого пізнавального заходу, забезпеченістю електронними засобами навчання, наявністю сертифікованих чи авторських програм, обізнаністю з досвідом упровадження інновацій. З-поміж основних напрямів застосування інформаційно-комунікаційних технологій виділимо такі:

- навчальні лекції,
- практичні заняття,
- самостійна робота,
- тестовий контроль,
- виконання індивідуальних проблемних завдань,
- проведення наукових досліджень,
- написання рефератів,
- позааудиторні комунікаційні заходи.

Ґрунтовний підхід до підготовки і планування навчального заняття – основа його успіху й ефективності. Важливим, на наш погляд, є створення скарбниці розробок власних занять викладача (лекцій, практичних занять та ін.), у яких поєднувалися б текст виступу, графічне зображення та анімація, відео і звукова інформація. Елементи

інформаційно-комунікативних технологій виступають у цьому випадку засобом удосконалення, осучаснення традиційної методики. Прикладом такої системної розробки може послужити планування навчальної лекції на тему: «Державна мова — мова професійного спілкування». Живе слово лектора доцільно доповнити мультимедійним супроводом, що передбачає файли для зорового сприйняття, у яких відображено, зокрема, девіз заняття «Мова народу – це його дух, і дух народу – це його мова» (В. фон Гумбольдт), план лекції, визначення ключових понять: мова і її різновиди, спілкування, мовна політика і ситуація, логічні схеми з використанням анімації: «Мета і завдання курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Різновиди української мови (національна, державна, літературна, професійна, фахова)», «Суспільні функції мови», «Різновиди фахових текстів», «Критерії вільного володіння мовою професійного спрямування», «Пріоритети державної мовної політики в Україні», а також інформацію для слухового сприйняття, наприклад, фрагмент із виступу професора П. Гриценка на засіданні Конституційного Суду України «Слухати і знати кожному українцю» (<https://www.youtube.com/watch?v=avJQtyAqdX8>). Доречно використати матеріали електронного ресурсу, серед яких: «Вислови про українську мову» (<http://hochew.ru/?p=4258&page=3>), відеофрагменти «Українська мова – мова української нації» (https://www.youtube.com/watch?v=oL_8eEGki60), «Українська мова об'єднує» (https://www.youtube.com/watch?v=kl_EgVb8joU), слайди «Презентації до дня рідної мови» (<https://www.youtube.com/watch?v=9zfeOXI8Oro>), матеріали лекцій товариства «Знання» України, зокрема, «Українська мова– від давнини до сучасності» (<https://www.youtube.com/watch?v=R5bcBxIQ7VY>) та інші.

На практичних заняттях відео/аудіо матеріали, матеріали для комунікативного слухання, мультимедійні презентації, слайд-шоу, тренажери, електронні навчальні зошити, відео вправи, алгоритми та зразки виконання навчальних завдань, тестові програми для закріплення і контролю знань, умінь і навичок служать допоміжними засобами роз'яснення, тлумачення змісту навчального матеріалу та шляхів його практичного застосування. За допомогою інтерактивного мультимедійного комплексу зручно заповнювати навчальні таблиці (наприклад, «Особливості усного й писемного спілкування», «Розподіл слів на групи за співвідношенням зі стилем»), виконувати вправи на відповідність (наприклад, «Встановити відповідність між термінами та їх значеннями, між поняттями та їх тлумаченнями»), працювати з наочними зразками ділових паперів (резюме, характеристика, заява, автобіографія, довідково-інформаційні документи, листи). При підготовці до виступу перед «відкритим мікрофоном» із темою «Мова як духовно-національний феномен», пізнавальної бесіди «Роль класиків української літератури у формуванні унормованої літературної мови», дискусій «Якби я був керівником ...», «Роль спілкування у професійній діяльності», «Мова і менеджмент», «Роль реклами в бізнесі», «Бренд і монополія в сегменті ринку», інформаційних хвилинок на календарну, мовну та фахову тематику студентам рекомендується використовувати поряд із друкованими джерелами можливості мережі Інтернет. Навчальне заняття «Презентація як різновид публічного мовлення», з метою демонстрації практичного застосування теоретичного матеріалу, доцільно провести у формі мультимедійної презентації. Для відео та звукової інтерпретації питання про «Функціональні стилі української мови та сферу їх застосування» викладачеві доречно використати матеріали офіційного порталу Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua/>), урядового порталу (<http://www.kmu.gov.ua/>), веб-сайти міністерств, підприємств, організацій, електронний ресурс наукових статей, файли популярного відеохостингу YouTube.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час самостійної роботи студентів модифікує традиційну методику в плані оперативності,

індивідуалізації, креативності, прагматизму й раціональності та забезпечує рівноправний доступ до джерел знань, урахування психолого-педагогічних особливостей особистості при виборі обсягу інформації, послідовності і швидкості її засвоєння, можливості для самоорганізації пізнавальної діяльності, самоосвіти, самовдосконалення, а також моніторингу своїх досягнень. Виконання індивідуальних проблемних (наприклад, «Ознайомившись із доступною ресурсною базою друкованих видань та Інтернет-джерел, скласти перелік словників (енциклопедично-довідкових, тлумачних, перекладних тощо) вашого майбутнього фаху») і науково-дослідницьких завдань, написання рефератів і наукових доповідей, підготовка повідомлень, створення мультимедійних проєктів і презентацій вимагає від молодого людини опрацювання широкого масиву інформації. Актуальними у цьому плані стануть матеріали багатомовного сховища інформації Всесвітньої мережі WWW та інформаційної технології Web 2.0. Успішному засвоєнню курсу української мови професійного спрямування сприяє використання пошукових систем і тематичних каталогів (<https://www.google.com.ua/>, <https://www.meta.ua/>, <https://www.ukr.net/>), освітніх ресурсів Інтернету (<https://sites.google.com/>), систем збереження мультимедійних веб-ресурсів (<http://flickr.com>, <http://youtube.com>, <http://audacity.sourceforge.net>, <http://www.slideshare.net>), вікі-ресурсів (Вікіпедія (<https://uk.wikipedia.org/>), Вікісловник (<https://uk.wiktionary.org/>), Віківерситет (<https://beta.wikiversity.org/>), Вікіпідручник (<https://uk.wikibooks.org/>), енциклопедії «Українська мова» (<http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>), словників (<http://hrinchenko.com/>, <http://www.rozum.org.ua/>, <http://sum.in.ua/>), а також інших, систематизованих О. Глушак, сервісів мережних технологій Web 2.0 [18, с. 82]. Не варто також недооцінювати значення вузівських інформаційних систем. Так, зокрема, студенти Національного університету водного господарства та природокористування мають можливість користуватися електронним каталогом, інформацією про нові надходження, покажчиком періодичних видань університетської бібліотеки (<http://lib.nuwm.edu.ua/>), інформацією Вікіситету (<http://wiki.nuwm.edu.ua/>), науково-методичною базою цифрового репозиторію, яка, зокрема, нараховує 12 позицій методичних вказівок до практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (<http://ep3.nuwm.edu.ua/>).

Інформація, отримана з електронних джерел, використовується в плануванні й проведенні позааудиторних навчально-виховних комунікаційних заходів. Насамперед, це матеріали радіопередачі «Слово», яка виходить щонеділі на першому каналі Українського радіо (<http://www.nrcu.gov.ua/>), телепередачі каналу «Культура» (<http://cultureua.com/>), Всеукраїнського радіодиктанту національної єдності (<https://nrcu.gov.ua/Dyktant>), українознавчі відео презентації і фільми на YouTube та ін.

Інтернет-мережа – це не лише джерело необхідної інформації, але й можливість електронної співпраці, яка «об'єднує людей в електронному вигляді через Інтернет і використанням таких серверів, як, наприклад, електронна пошта, соціальні мережі, блоги, вікі, спільні Інтернет-документи тощо» [19, с. 96], on-line спілкування, обміну інформацією з друзями, однодумцями, поширення своїх суджень, досягнень і пропозицій, участі в дистанційних заходах, Інтернет-конференціях тощо. До перспективних інтерактивних форм on-line комунікації викладача зі студентами варто віднести телефонну та відео (і аудіо) конференції, вебінари як особливий тип відео конференції, on-line зустрічі, що передбачають обмін повідомленнями в режимі реального часу тощо [18, с. 84], [19, с. 96].

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Використання електронних засобів і методики інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі вищої школи сприяє творчому розвитку студентів, орієнтації їх у глобальному інформаційному просторі, підготовці до життя і діяльності в сучасних умовах.

Систематичне упровадження елементів інформаційно-комунікаційних технологій для вивчення української мови за професійним спрямуванням створює широкі можливості для інтенсифікації навчального процесу та аудіовізуалізації програмового матеріалу, полегшує викладання і контроль за досягненнями студентів, сприяє саморозвитку, самореалізації і самоствердженню молоді особистості, розвиває рівень взаємовідносин викладача зі студентами на основі толерантності, співпраці й партнерства та забезпечує формування і розвиток їхньої інформаційно-комунікативної компетентності. У дослідженні висвітлено теоретичні основи й елементи практичного досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій з метою удосконалення методики викладання навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у вищому навчальному закладі нефілологічного профілю, визначено характерні особливості перспективної технології навчання, побудованої з урахуванням позитивних сторін традиційної й інформаційно-комунікаційної її складових.

Звичайно, новітні електронні засоби не замінять живого слова й організаторської діяльності викладача, а тому роль інформаційно-комунікаційних технологій в удосконаленні методики викладання навчальної дисципліни пов'язана, насамперед, з модифікацією традиційної методології у плані оперативності, індивідуалізації, прагматизму й раціональності.

До перспективних напрямів майбутніх науково-методичних досліджень варто віднести удосконалення методики впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес, створення навчальних електронних комплексів, вироблення морально-етичних правил комунікації у віртуальній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] В. Г.Кремень, «Якісна освіта і нові вимоги часу», *Директор школи, ліцею, гімназії*, № 4, с. 4-11, 2013.
- [2] О. Сидоренко, та В. Чуба, *Ситуаційна методика навчання: теорія і практика: практичний посібник*. Київ, Україна: Центр інновацій та розвитку, 2001.
- [3] Е. Ветрова, «Взаємодія традиційних та інноваційних технологій викладання української мови студентам нефілологічних спеціальностей в умовах кредитно-модульної системи навчання», *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка. Мовознавство*, т. 26, с. 111-122, 2009.
- [4] В. В. Лапінський та ін., *Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України*. Київ, Україна: Педагогічна думка, 2010.
- [5] В. Ю. Биков, *Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія*. Київ, Україна: Атіка, 2008.
- [6] Т. І. Носенко, *Інформаційні технології навчання: навчальний посібник*. Київ, Україна: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011.
- [7] И. В. Роберт, *Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования*. Москва, Россия: ИИО РАО, 2010.
- [8] В. Ю. Биков, «Сучасні завдання інформатизації освіти», *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 15, № 1, 2010. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/25/13>.
- [9] О. Воскобій, «Сучасні підходи до викладання соціально-гуманітарних дисциплін у вищих юридичних навчальних закладах», *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-*

- конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД»: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, Україна, 2012, с. 121-123.
- [10] О. А. Сисоева, та К. А. Гринчишина, «Формування цифрової інформаційної компетентності у майбутніх вчителів технологій засобами мультимедіа», *Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти: зб. наук. праць*. Вінниця, Україна: ТОВ «Планер», 2010. с. 356-358.
- [11] Н. В. Шубелка, «Сучасна освіта в контексті парадигмальних зрушень», *Філософські дослідження: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля*, вип. 12, с. 51-60, 2010.
- [12] В. В. Борисенко, «Сучасні освітні технології навчання української мови у вищій школі», *Наукові записки НДІ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*, № 3, с. 88-91, 2013.
- [13] Л. Є. Петухова, «Компаративний аналіз традиційних та інноваційних педагогічних систем у професійній підготовці вчителя початкової школи», *Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. статей*. Серія: педагогіка і психологія, вип. 18, ч. 2, с. 3-10, 2008.
- [14] The Bologna Declaration of 19 June 1999. [Електронний ресурс]. Доступно: http://www.magna-charta.org/resources/files/BOLOGNA_DECLARATION.pdf.
- [15] R. Wootten, 7 Characteristics of an Innovative Educator. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://nhoetnews.wordpress.com/2013/08/07/7-characteristics-of-an-innovative-educator/>.
- [16] Descriptors of Key Competences in the National Qualification Framework. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://cpd.yolasite.com/key-competences.php>.
- [17] С. В. Шевчук, та І. В. Клименко, *Українська мова (за професійним спрямуванням): підручник*. Київ, Україна: Алерта, 2011.
- [18] О. М. Глушак, «Застосування мережних технологій в навчально-виховному процесі ВНЗ», *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 37, № 5, с. 81-88, 2013. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/889/677>.
- [19] Н. В. Морзе, та Л. О. Варченко-Троценко, «Формування навичок ефективної співпраці студентів під час використання Вікі-порталу», *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 40, № 2, с. 92-106, 2014. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1015/763>.

Матеріал надійшов до редакції 18.05.2017 р.

ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТРАДИЦИОННОЙ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА ПО ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ НАПРАВЛЕНИЮ

Шийка Светлана Владимировна

кандидат филологических наук, старший преподаватель кафедры украиноведения
Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно, Украина
ORCID 0000-0002-8138-7205
svitlanashyuka@ukr.net

Аннотация. В статье освещены элементы практического опыта работы и определены основные направления внедрения информационно-коммуникационных технологий при изучении учебной дисциплины «Украинский язык (по профессиональному направлению)» в высшем учебном заведении нефилологического профиля. Проанализировано использование современных аудиовизуальных средств и соответствующего программного обеспечения во время учебных лекций, практических занятий, самостоятельной работы, выполнении индивидуальных проблемных задач и научных исследований, написании рефератов, внеаудиторных коммуникационных мероприятий. Установлено, что современные информационно-коммуникационные технологии в сочетании с традиционной методикой преподавания и обучения позволяют значительно оптимизировать образовательный процесс и повысить его качество, способствуют активизации познавательной деятельности студентов и формированию коммуникативной компетентности как составляющей профессиональной подготовки будущих специалистов.

Ключевые слова: коммуникация; компетентность; методика; язык; информационно-коммуникационные технологии.

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES AS A MEAN OF IMPROVING OF TRADITIONAL METHODOLOGY OF UKRAINIAN LANGUAGE TEACHING (FOR PROFESSIONAL PURPOSES)

Svitlana V. Shyika

PhD (philological sciences), senior lecturer on Ukrainian Studies

National University of Water Management and Natural Resources Use, Rivne, Ukraine

ORCID 0000-0002-8138-7205

svitlanashyika@ukr.net

Abstract. In the article it is explained the elements of practical experience and defined the main directions of introduction of information and communication technologies in the studying university course “Ukrainian language (for professional purposes)” for non-philological specialization. It is analyzed the use of modern audiovisual resources and related software during lectures, practical classes, students’ independent work, individual problem tasks and research, writing essays, extracurricular communications. It is argued that modern information and communication technologies combined with traditional methods of teaching and learning can significantly optimize the educational process and improve its quality, promote cognitive activity of students and formation of communicative competence as a part of training future professionals.

Keywords: communication; competence; method; language; information and communication technologies.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] V. Kremen, “High-quality education and new requirements of time”, *Dyrektor shkoly, litseyu, himnaziyi*, no 4, pp. 4-11, 2013. (in Ukrainian)
- [2] A. Sidorenko, and V. Chuba, *Situational teaching methodology: theory and practice: a practical guide*. Kyiv, Ukraine: Tsentr innovatsiy ta rozvytku, 2001. (in Ukrainian)
- [3] E. Vetrova, “Interaction traditional and innovative technologies teaching the Ukrainian language to students of non-philological specialties in a credit-modular system of training”, *Donetskyi visnyk Naukovoho tovarystva im. Shevchenka. Movoznavstvo*, vol. 26, pp. 111-122, 2009. (in Ukrainian)
- [4] V. V. Lapinsky et al., *Means of information and communication technologies common information space Ukraines education system*. Kyiv, Ukraine: Pedahohichna dumka, 2010. (in Ukrainian)
- [5] V. Yu. Bykov, *Organizational models of open education: monograph*. Kiev, Ukraine: Atika, 2008. (in Ukrainian)
- [6] T. I. Nosenko, *Information technology training: training manual*. Kyiv, Ukraine: Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka, 2011. (in Ukrainian)
- [7] I. V. Robert, *Modern Information Technologies in Education: didactic problems; Perspectives of use*. Moskva, Russia: IIO RAO, 2010. (in Russian)
- [8] V. Yu. Bykov, “Modern tasks of informatization of education”, *Information technologies and learning tools*, vol. 15, no. 1, 2010. [Online]. Available: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/25/13>. (in Ukrainian)
- [9] O. Voskobiy, “Approaches to teaching social and human sciences in higher legal education”, *Materialy IV Mizhnarodnoyi nauково-praktychnoyi internet-konferentsiyi “Problemy ta perspektyvy rozvytku nauky na pochatku tret'oho tysyacholittya u krayinakh SND”*: zb. nauk. prats'. Pereyaslav-Khmelnitsky, Ukraine, 2012, p. 121-123. (in Ukrainian)
- [10] O. A. Sysoieva, and K. A. Hrynchyshyn, “Formation of digital information competence of future teachers of technology media choice”, *Aktual'ni problemy matematyky, fizyky i tekhnolohichnoyi osvity: zb. nauk. prats'*. Vinnitsa, Ukraine: TOV “Planer”, 2010, p. 356-358. (in Ukrainian)
- [11] N. V. Schubelka, “Modern education in the context of paradigm shifts”, *Filosofs'ki doslidzhennya: zb. nauk. prats' Shkhdnoukrayins'koho natsional'noho universytetu im. Volodymyra Dalya*, vol. 12, pp. 51-60, 2010. (in Ukrainian)
- [12] V. V. Borysenko, “Modern educational technology training Ukrainian language in high school”, *Naukovi zapysky NDI im. M. Hoholya. Psykholoho-pedahohichni nauky*, no. 3, pp. 88-91, 2013. (in Ukrainian)
- [13] Ye. Petukhova, “Comperative analysis of traditional and innovative pedagogical systems in professional preparation of teacher of initial school”, *Problemy suchasnoyi pedahohichnoyi osvity: zb. statey. Seriya: pedahohika i psykholohiya*, vol. 18, ch. 2, pp. 3-10, 2008. (in Ukrainian)

- [14] The Bologna Declaration of 19 June 1999. [Online]. Available: http://www.magna-charta.org/resources/files/BOLOGNA_DECLARATION.pdf. (in English)
- [15] R. Wootten, 7 Characteristics of an Innovative Educator. [Online]. Available: <https://nhoetnews.wordpress.com/2013/08/07/7-characteristics-of-an-innovative-educator/>. (in English)
- [16] Descriptors of Key Competences in the National Qualification Framework. [Online]. Available: <http://cpd.yolasite.com/key-competences.php>. (in English)
- [17] S. V. Shevchuk, and I. V. Klymenko, *Ukrainian language (for professional purposes): textbook*. Kyiv, Ukraina: Alerta, 2011. (in Ukrainian)
- [18] O. M. Glushak, "Networking technologies in the educational process of high school", *Information technologies and learning tools*, vol. 37, no. 5, pp. 81-88, 2013. [Online]. Available: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/889/677>. (in Ukrainian)
- [19] N. V. Morze, and L. O. Varchenko-Trotsenko, "Formation of students' effective cooperation skills basing on usage of wiki-portal", *Information technologies and learning tools*, vol. 40, no. 2, pp. 92-106, 2014. [Online]. Available: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1015/763>. (in Ukrainian)

